

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Acta Synodalia Dioecesana Ecclesiae Mediolanensis, Pars Secunda

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

De voce, & corporis motu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11399

Duri certe obiurgandi sunt, & tractandi durius; at mitius, qui in pestifera viueti consuetudine non perstitunt.

Hoc docet idem sanctissimus Pontifex Gregorius exemplo galli, qui, ut media nocte in arctissimo hominum somno raucae quodammodo canit, deinde sub aurofani suauis cantum emittit: ita concionator homines in peccatorum quasi somno grauissime dormientes obiurgationibus acerbis excitet; cum ijs vero, qui in via virtutis tanquam vigilantiores facti sunt, cohortationum suauitate alliciat ad omnem in recte sancteque agendo progressionem.

Neque praeterea concio diuersa erit, ab Euangelij quod eo die a populo auditum est, historia: quae si subministrat genus concionandi de poenitentia, non aliud concionator sumet, quod nullo modo conueniat cum illius diei Euangelica lectione: nisi aliquando a re proposita digrediendi materiam aliquis locus, aut occasio praebet.

De elocutione concionatoris.

Elocutionis genus exquisitum ne affeget.

Fucum omnem fugiat.

Imperitae multitudinis consuetudinem loquendi ne sequatur: cum in ea sint multa absurda, multaque indigna concionantis grauitate.

Dicendi forma vtatur, cui per artem atque exercitationem par esse possit.

Verba antiqua, & peregrina fugiat.

Fati, fortune, infortunii nomina, aliaque id generis ab Ecclesiae vsu iam pridem explosa, omnino cauebit.

Epithetorum item nimium vsu, & poeticum dicendi genus ne consecetur.

Anicularum non adhibeat prouerbia.

Inflata oratione ne vtatur, sed graui.

Exordiat moderato & temperato dicendi genere: in quo exordio vtentur similitudines, praesertim poetico more explicatae.

Vocabulorum frequentem synonymiam omnino caueat: nisi cum vnum altero significantius, aut magis proprium fuerit. Metaphoras, similitudines, & exempla a rebus maxime notis & insignibus sumat: nam deiecit maiestatem orationis,

qui a rebus humilibus similitudines frequenter trahit.

Viam illam dicendi vehementem & concitatam ne affectet importune: sed ijs preparationis vijs, quae supra demonstratae sunt, ad eam spiritus sancti ope atque auxilio feratur, ut auditoribus proficiat.

Eiusdem rei repetitionem vitet, quoniam molesta est, & affectum restinguit: Cum de peccatis ad luxuriam pertinentibus agit, cautionem adhibeat, ne imprudens in obscena verba incidat.

Et videat in primis, ne loquendo turpes cogitationes iniiciat.

Exclamationes videat, quo loco adhibeat: ac raro quidem certe.

Adulationis verba omnino fugiat, cum de magistratibus, aut apud eos verba facit.

Ambitiosum dicendi genus caueat.

Splendidos titulos, & nomina adiuncta illustra, ut, serenissimus Dauid, plane reijciat.

Honorifica tamen, breuique praefatione eos viros excipiet, quorum exempla proponit ad imitationem: id quod aliquos antiquos patres, praesertim Gregorium Nazianzenum facere animaduertimus. Verba ecclesiastica, & si minus elegantiae habent, ne dicere recuset: at profana, & noua repudiet omnino.

Apostolos, martyres, virgines, confessores, & qui caelesti gloria perfruuntur, sancti nomine semper appellet.

Dictionem vitet, quae indignationem, & fastidium parit, praesertim cum de incommodis suis loquitur.

Attentionem cum petit, ne arroganter faciat: ne se magna dicturum & admirabilia polliceatur.

Ne ambigue loquatur; ut eadem orationarium sensum possit asserre.

Ne concise item; ut auditores incerti sint, & animo pendeant.

Ne obscure; ut dictum facile percipi non queat.

De voce, & corporis motu.

De pronuntiatione, gestu, actione, ab antiquis rhetoribus permulta tradita sunt: quae exquisito quodam studio perinde consecrari, quasi in ijs ipsis bene concionandi finis positus sit, hoc longe alienum esse debet a concionatore verbi Dei: cum ij praesertim motus corporis

corporis aliquos comosstrarint, non modo leues, pueriles, sed planè histrionicos, ob eamq; rem indignos, & personarum concionatis, & auctoritate suggesti, qui locus grauissimus est.

Quæ igitur de toto illo genere isti præceperunt, eorum tantum, quæ ad grauitatis, decoriq; laudem insignia sunt, de lectum quendam à concionatore haberi conueniens est; ut aliquid etiam adiuuenti inde sibi comparet ad fidelium animos inflammandos, studio rei de qua concionem instituit.

Vocem igitur, & actionem ita temperare concionator conabitur, ut non ex arte petere, sed verè, & ex natura dicere videatur.

Pro rerum quas dicit varietate, voce & gestu vario uti studebit; nè fortè res mediocres, aut etiam fortasse leues magna contentione tractet, quasi sola voce, & gestu velit persuadere; aut verò quæ magna sunt imminuat; aut cuidam recitanti potius, quàm ex animo dicenti similis videatur.

Ita illud vitium quoq; cauebit, nè vno vocis sono tota constet oratio; quod fatietatem parit.

Vocis molliem, vel suauitatem quandam, magnitudinem item ne affectet; ne item in quouis genere nimiam contentionem.

Ut nimiam tarditatem, quasi verba difficilè inueniens; ita nimiam celeritatem fugiat: non enim proficit oratio ita effusa, sed quasi animos auditorum præteruolat: itaque pro rerum opportunitate, nunc tardè, nunc celeriter eloquatur.

Canoram vocem in exordio, & magnam fugiat; hæc enim, & modestum exordium esse vetat, & reliquæ orationi pronuntiandæ nocet.

In alijs fortasse imitandis prudentiam adhibeat; nè vel leuia quædam, aut etiam vitiosa imitetur; aut ea, quæ cum alijs conueniant, à se tamen aliena sunt.

In gestu, & corporis motu tantum item faciat, quantum natura rerum patitur: quod vel ex eo discere potest, si aliquos rectè natura tantum pronuntiantes in communi consuetudine obseruet.

Ita neque eodem gestu semper utetur; neque manu eodem modo composita; neque vno brachio tantum; neque eodem motu corporis, & eadem vultus moderatione.

Non importunè suggestum palmis feriat; sed cum rei magnitudo poscit.

Non per suggestum quasi volitabit, nunc ex hoc, nunc ex illo angulo proficiens.

Non quasi ex suggesto medium corpus demittet; aut alijs multis motibus utetur, qui aut deformes sunt, aut digladiantis potius quàm dicentis esse videntur.

Hæc omnia facilè cauebit, si christianam modestiam, & grauitatem prædicatoris non obliuiscetur: nihilque audebit, quod supra vires, artem, & exercitationem suam esse suspicetur; quodq; ex conceptu affectu non proficiatur.

Sed ut distinctius de pronuntiatione præscribatur, quæ in voce, & corporis motu versantur, hæc concionator teneat.

In exordio vocem sedatam adhibeat, & quotidiano sermoni proximam.

In narratione vocis varietate utatur, ut quo quidq; pacto gestum sit, ita narrare videatur. res enim strenuè gestæ, vocis celeritate; quæ verò dignitatem habent, plenis faucibus, & sedatissima voce narrandæ sunt.

In cohortatione quæ in epilogo concionis fit, primò voce utatur attenuatissima, quæ sit faucibus contractis: deinde clamore leni, non obstrepero; mox sono æquabili; ac postremò voce celeri.

In conuestione item, quæ pars etiam epilogi est, vocem adhibeat depressam, crebra interualla, longa spatia, & magnas commutationes.

In corporis statu, & motu hæc caueat.

Ne in suggestu vnquam corpore innitatur; sed rectus stet, aut sedeat.

Ne deiecto, ne supino, ne præduro, ne in latus inclinato capite sit, sed planè recto.

Ne supercilia contra hat, ne deducat, ne remittat.

Ne nares corruget, ne moueat, ne inflet, ne

flet, nè digito deducat; nè plena manu resupinet.

Ne labra lambat, nè mordeat.

Ne mentum pectori affligat.

Ne humeros attollat, nè rursus contrahat.

Ne brachium tanquam gladiator immoderatè proiciat.

Ne læuam manum iactet nisi rarò, & in maximo concionis æstu.

Ne manum supra oculos tollat, ne demittat infra pectus.

Ne digitorum gestum indecorum adhibeat, sed decentem; nempe in principijs lenem, & in vtramque partem modicè prolatum; in narrando paulò productiorem; in reprehendendo acrem, & instantem.

Ne argut ijs digitorum vtatur.

Ne femur feriat, ni si rarò, cum indignationem mouere studet.

Ne pedibus supplodat, nisi opportunè in summa contentione.

Ne tussiat, ne expuat crebrò, nisi necessitate coactus.

Ne in eloquendo per nares maiorè spiritus partem effundat.

Ne crebro anhelitu iumenta imitari vadeatur onere laborantia.

Hæc atque adeo alia, vt fugiat, in consilium adhibeat prædicationis vsu peritos.

Sunt etiam quedam alia capita ad concionatores pertinentia, quæ quoniã vulgari sermone confecta sunt, infra suo loco cum instructionibus alijs communi lingua editis posita sunt.

SACRAMENTALE AMBROSIANVM.

In quo continentur instructiones pro administratione
omnium Sacramentorum.

Carolus S. R. E. Presb. Card. Tituli S. Prædix Archiepiscopus vniuerso Clero vrbis diæcesisq; suæ Mediolanensis salutem in Christo Iesu.

NOBIS in Archiepiscopali hac vigilia versantibus, ea præter ceteras vna proposita est sollicitudo, vt quam ecclesiæ huius hæreditatem sacram, iam olim Ambrosius sanctissimus à beatæ memoriæ Archiepiscopis, Mirocleto, Euforgio, & Dionysio acceptam, se conseruaturum esse dixerat, eam deinceps ab ipso Ambrosio patre auctam, & perpetuo sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ matris consensu retentam, & religiosa consuetudine, vsuque prædecessorum nostrorum cõstantissimè conseruatam, nos pariter Deo benè iuuante integram non modò serue-

mus, verùm etiam si quam eius partem, vel negligenter omisam, vel certè aliquo modo parum cultam animaduertimus, diligentissimè itidem, & restituamus, & excolamus. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui consolatus est nos in laboribus, vigilijsq; huius ipsius nostræ sollicitudinis. Superioribus annis Breuiarium, quod opus fuit diuturni temporis, magnæque diligentia, ita restituendum curauimus, vt antiqua huius nostræ ecclesiæ monumenta, veteresq; concelebrandis diuinis laudibus Ambrosianos ritus iam planè integros liceat agnoscere. Nunc sanè sunt item reliqua, in quibus iam diu fixæ cum sint non solum cogitationes, sed labores nostri; denique apparere, & ex-

tare